

Polvelan luontokokonaisuuden (FI0700012) sammal- ja putkilokasvikartoitukset 2017

Hydrologia-LIFE (LIFE16NAT/FI/000583)

Timo Kypärä

JOHDANTO JA MENETELMÄT

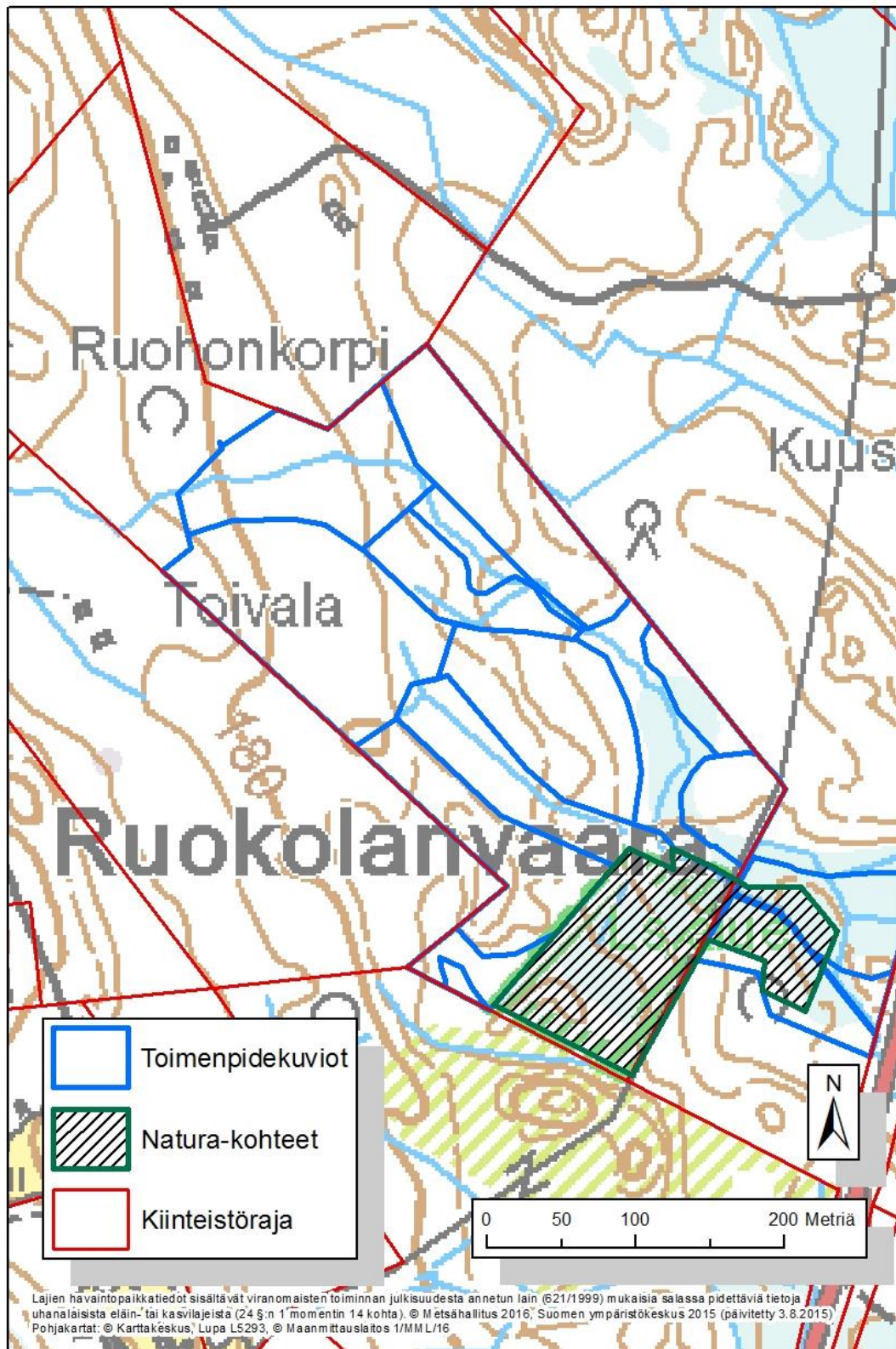
Kartoitusten tavoite ja tarkoitus

Tämä raportti on tuotettu EU:n LIFE-rahoituksen tuella Hydrologia-LIFE -hankkeessa. Raportin tuloksia hyödynnetään Polvelan luontokokonaisuus nimisen Natura2000-alueen ennallistamisen ja hoidon suunnittelussa ja toteutuksessa. Tämä sammal- ja putkilokasvikartoitus on tehty ojitettujen soiden ja pienvesien ennallistamissuunnitelman laatimista varten (Kuva 1). Lisäksi kartoitettiin Natura-alueen huomionarvoista sammal- ja putkilokasvilajistoa myös Tahkovaaralla toimenpidealueiden ulkopuolella.

Kartoituskohteet ja -menetelmät

Polvelan luontokokonaisuus niminen Natura-alue sijaitsee Pohjois-Karjalassa Juukan kunnassa. Eliömaantieteellisesti kohde sijaitsee Pohjois-Karjalan eliömaakunnassa (PK) ja Keskiporeaalaisella kasvillisuusvyöhykkeellä Pohjois-Karjala - Kainuun osa-alueella (3b). Nyt suunnittelun kohteena olevalta Ruokolanvaaran alueelta on Hertta/eliölajit -tietokantaan tallennettu aiemmin havaitut tikankontin (*Cypripedium calceolus*) NT, pohjanhuurresammalen (*Palustriella decipiens*) NT/RT, haaraliuskasammalen (*Riccardia multifida*) NT ja kalkkilähdesammalen (*Philonotis calcarea*) EN esiintymät. Tahkovaaralle on Hertta/eliölajit -tietokantaan tallennettu kymmenkunta vanhaa ja epätarkkaa sammalhavaintoa, joista useimmat ovat ravinteisuudeltaan hyvin vaateliaita lajeja.

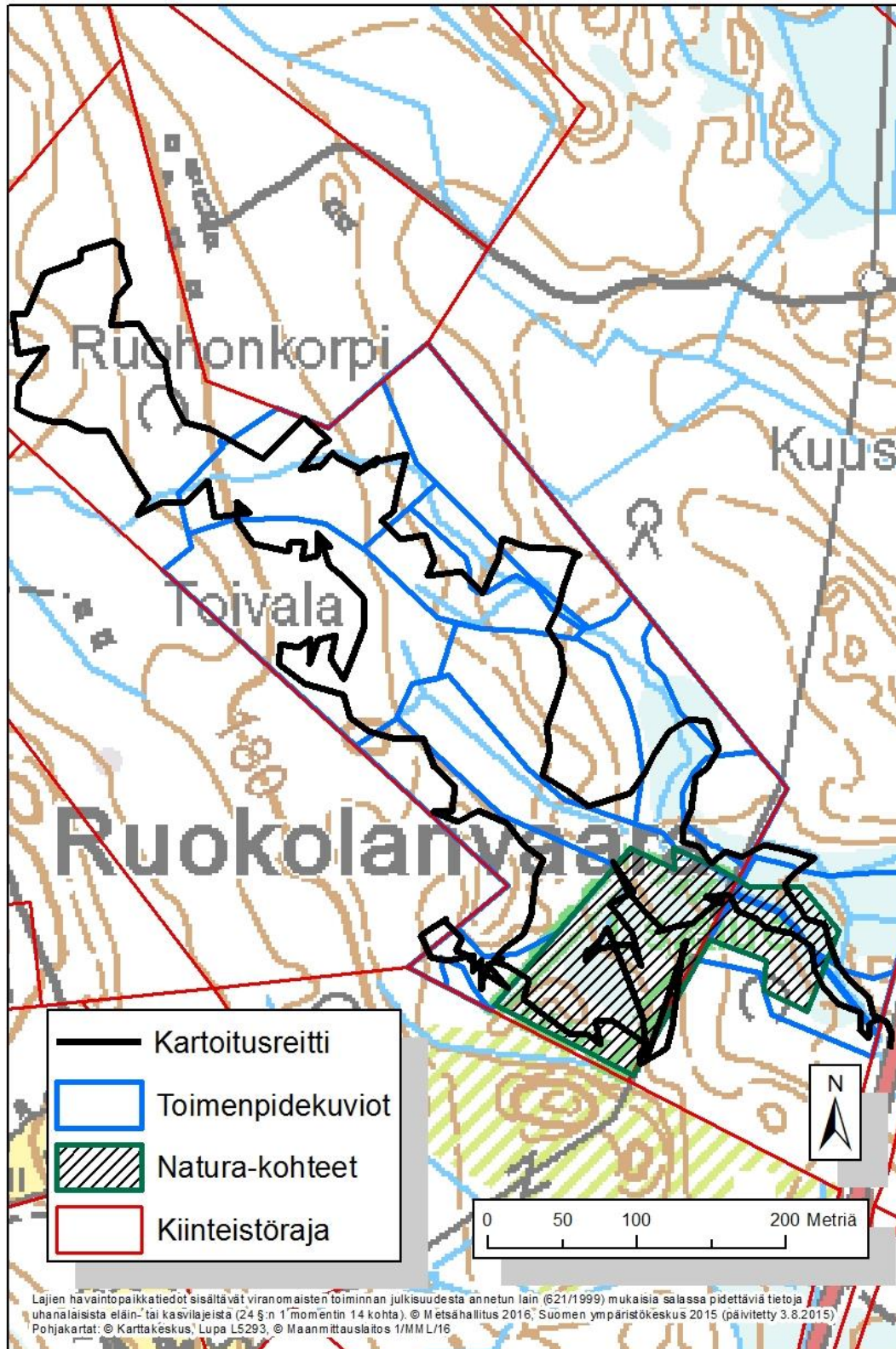
Kartoitukseen käytettiin kaksi maastotyöpäivää ja ne suoritettiin 12.-13.9.2017. Kartoituksessa käytettiin yleiskartoitusmenetelmää, jossa kohdelajeina ovat uhanalaiset, silmällä pidettävät, rauhoitetut ja harvinaiset lajit. Kartoituksen kohteena olevista sammallajeista kerättiin näytteitä, joista lajinmääritys varmistettiin mikroskooppilla. Kerättyjen näytteiden ja huomion arvoisten lajien havaintopaikat tallennettiin GPS-paikantimeen. Myös kuljettu kartoitusreitti tallennettiin GPS-paikantimeen. Sammal- ja putkilokasvilajien lisäksi kirjattiin ylös havaintoja raidankeuhkojäkälestä (*Lobaria pulmonaria*) NT. Maastokartoituksista, mikroskooppisesta lajinmäärityksestä ja raportoinnista vastaa suunnittelija Timo Kypärä Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalveluista.

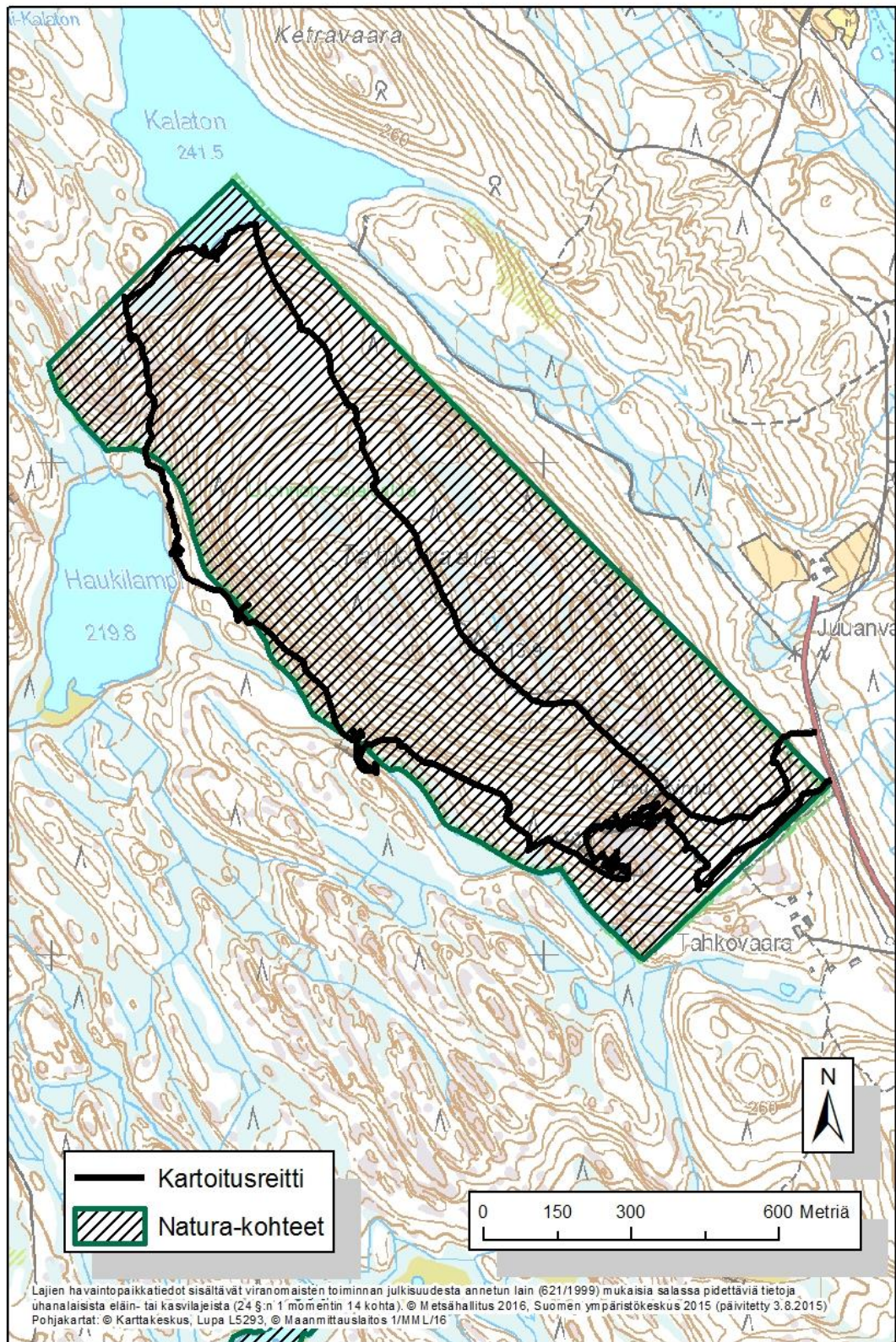
Kuva 1. Ruokolanvaaran osa-alue ja ennallistettavat kohteet kartalla.

TULOKSET

Kartoitusjälki

Kuva 2. Ruokolanvaaran alueen kartoitusreitti.

Kuva 3. Tahkovaaran kartoitusreitti.

Lajihavainnot

Kartoituksissa havaittiin 18 huomionarvoista lajia, joista sammalia on 15 lajia, putkilokasveja 2 lajia ja yksi jäkälälaji. Kaikkiaan näille lajeille kirjattiin 38 havaintopaikkaa. (Taulukko 1). Ruokolanvaaran tunnetut tikankonttien (*Cyripedium calceolus*) NT havaintopaikat tarkistettiin ja lajin todettiin edelleen esiintyvän jokaisella paikalla. Versomäärät ovat samalla tasolla edelliseen paikkojen seurantakertaan verrattuna. Ilmeisesti kesän epäsuotuisan sään vuoksi kasvustojen siementuotto on jäänyt heikoksi. Uusia havaintopaikkoja ei tikankontille tässä kartoituksessa löytynyt.

Ruokolanvaaran kartoituskohteen pohjoisosassa kahdella lähekkäisellä purokivellä kasvaa uhanalainen pohjanpussisammal (*Marsupella sphacelata*) VU. Lajia saattaa olla purossa laajemminkin, mutta runsaiden sateiden vuoksi puro oli tulvakorkeudessa, joka häytti / esti purosammalten kartoitusta (Kuvat 4 ja 5). Kartoituskohteen maapuilla havaittiin muutamia kantoraippasammalen (*Anastrophyllum hellerianum*) NT kasvustoja. Ruokolanvaaran luonnonsuojelualueelta tai sen välittömästä läheisyydestä havaittiin neljä huomionarvoista sammallajia yhteensä seitsemältä paikalta. Suojelualueen kaakkoispuolelta löytyi uhanalaisen isonauhasammalen (*Aneura maxima*) VU esiintymä seuranaan runsaana pohjanhuurresammal (*Palustriella decipiens*) NT/RT. Suojelualueelta havaittiin aiemmin tuntemattomat esiintymät lehtopalmikkosammalesta (*Breidleria pratensis*) RT ja lettohammassammalesta (*Leiocolea rutheana*) RT. Suojelualueella tiedossa ollutta kalkkilähdesammalta (*Philonotis calcarea*) EN ei onnistuttu havaitsemaan, mutta kartoitus ei suojelualueella ollut niin intensiivistä kuin sen ulkopuolella. (Kuva 6).

Tahkovaaralta havaittiin 10 huomionarvoista sammallajia. Kartoituksessa löytyi uudelleen 20 vuotta sitten alueelta edellisen kerran havaittu tunturihopeasammal (*Gymnomitrium concinnatum*) RT ja jo 80 vuotta sitten havaittu pikkusahasammal (*Bazzania tricenata*) NT/RT. Sen sijaan vanhoja havaintoja ravinteisuudeltaan vaateliaista kalliolajeista ei pystytty paikallistamaan. Kohteelta ei myöskään löytynyt näille lajeille sopivaa elinympäristöä.

Tämän kartoituksen ehkä merkittävin lajihavainto Tahkovaaralta on piilosammalen (*Cryptothallus mirabilis*) EN löytyminen haukilammen itärannalta. Kasvupaikkana on laaja lähteikkö vaaran rinteiden tyvellä. Havaintopaikka sijaitsee suojelualueen ja Natura-alueen ulkopuolella. Piilosammal on asetettu erityisesti suojeltavaksi lajiksi.

Tahkovaaralla on Pirunkirnuksi nimetty rotkomuodostelma, josta löytyi muutamia mielenkiintoisia sammallajeja. Kallioisesta rinteestä kalliolipan alta löytyi pieni kasvusto lapintöppösammalta (*Cnestrum alpestre*), jota ei ole aiemmin havaittu Pohjois-Karjalan eliömaakunnasta. Pirunkirnuksessa kasvoi myös aiemmin mainittu tunturihopeasammal, pikkusahasammal (*Bazzania tricenata*) NT/RT, isosahasammal (*Bazzania trilobata*) RT ja kalliokärpänsammal (*Rhabdoweisia fugax*) RT.

Tarkemmat tiedot lajihavainnoista tallennetaan lajiGIS-järjestelmään. Huomionarvoisten lajien havaintopaikat on esitetty kartalla kuvissa 6-7.

Kuva 4. Ruokolanvaaran tulvivan puron suvantokohtiin kertynyttä vaahtoa.

Taulukko 1. Ruokolanvaaran ja Tahkovaaran merkittävimmät lajihavainnot.

Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	Uhanal.lk	Muu status	Runsaus
<i>Cryptothallus mirabilis</i>	piilosammal	EN	§	1
<i>Marsupella sphacelata</i>	pohjanpussisammal	VU		1
<i>Aneura maxima</i>	isonauhasammal	VU		1
<i>Palustriella decipiens</i>	pohjanhuurresammal	NT/RT		3
<i>Bazzania tricrenata</i>	pikkusahasammal	NT/RT		3
<i>Lophozia ciliata</i>	ripsilovisammal	NT/RT		1
<i>Marsupella sparsifolia</i>	vuoripussisammal	NT/RT		1
<i>Schistostega pennata</i>	aarnisammal	NT/RT		1
<i>Cypripedium calceolus</i>	tikankontti	NT	Rauhoitettu	6
<i>Anastrophyllum hellerianum</i>	kantoraippasammal	NT		9
<i>Lobaria pulmonaria</i>	raidankeuhkojäkälä	NT		1
<i>Breidleria pratensis</i>	lehtopalmikkosammal	RT		2
<i>Leiocolea rutheana</i>	lettohammassammal	RT		1
<i>Cnestrum alpestre</i>	lapintöppösammal	RT		1
<i>Gymnomitrion concinatum</i>	tunturihopeasammal	RT		3
<i>Rhabdoweisia fugax</i>	kalliokärpänsammal	RT		1
<i>Bazzania trilobata</i>	isosahasammal	RT		1
<i>Listera ovata</i>	soikkokaksikko	LC	Rauhoitettu	1

EN = erittäin uhanalainen

VU = vaarantunut

NT = silmällä pidettävä

RT = alueellisesti uhanalainen

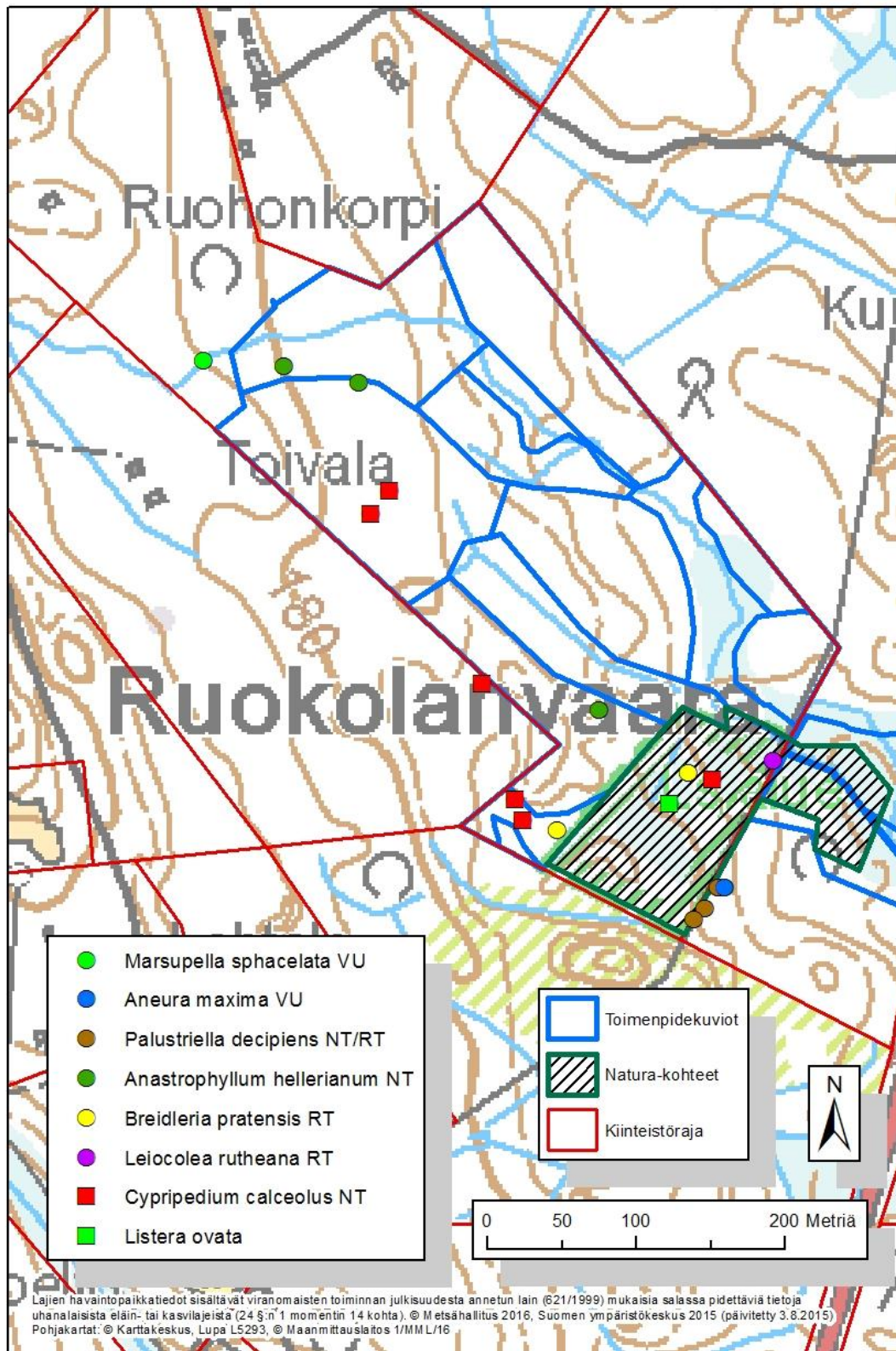
§ = erityisesti suojeltava

HOITO YM. SUOSITUKSET

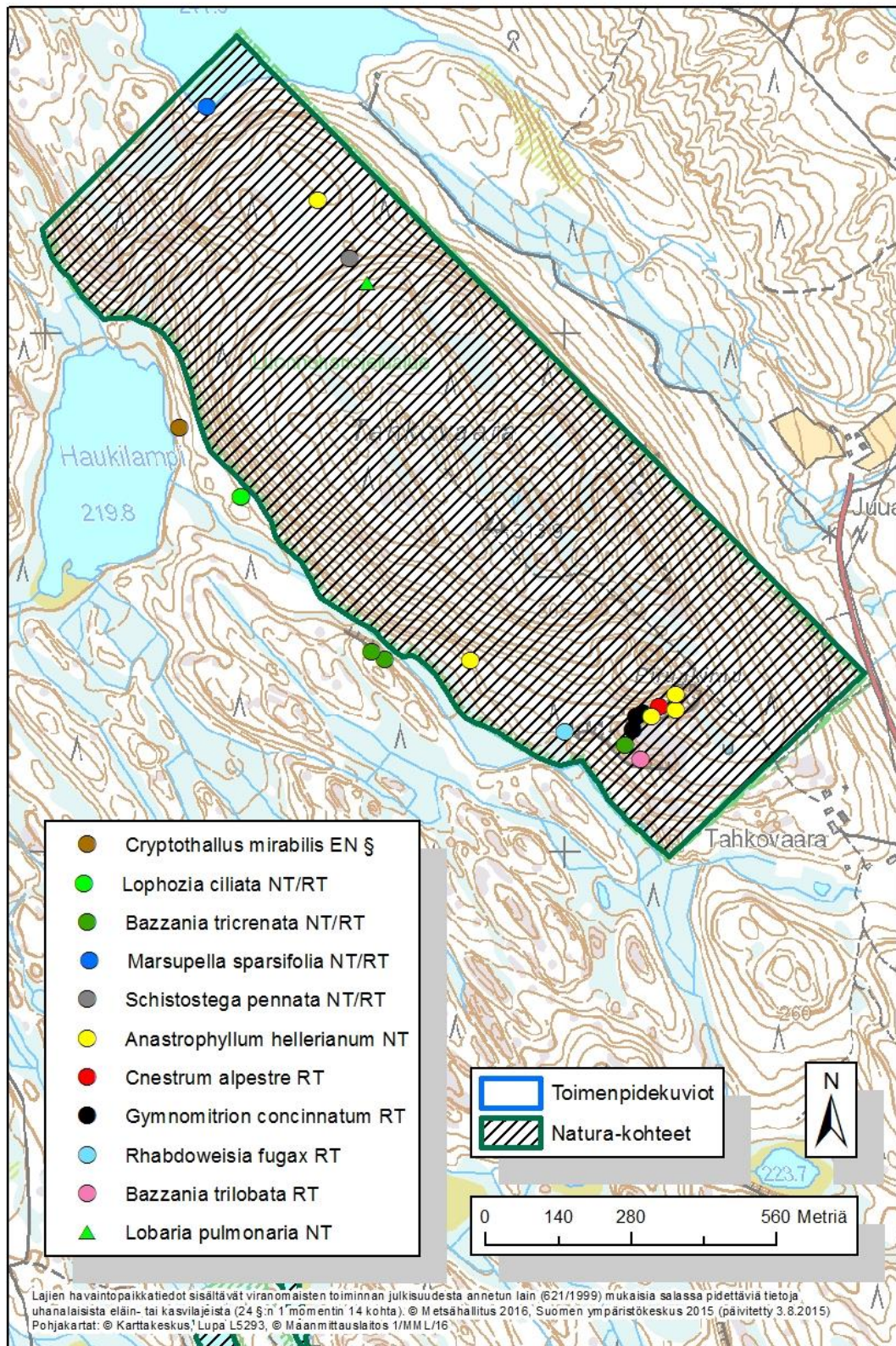
Kohteen ennallistamistoimia toteutettaessa tulee rauhoitetut tikankonttikasvustot ottaa huomioon. Mahdollisissa maa-ainesten siirroissa, puiden poistoissa ja työkoneilla liikuttaessa tulee kasvupaikat säästää. Mikäli puro-uomaan suunnitellaan kunnostustoimia, suositellaan puron sammallajiston kartoitusta vähävetiseen aikaan ennen kunnostustöitä. Tässä kartoituksessa puron lajistoa ei pystytty kunnolla kartoittamaan runsaan vesimäärän vuoksi.

Kuva 5. Ruokolanvaaran puro.

Kuva 6. Ruokolanvaaran mielenkiintoiset lajihavainnot.

Kuva 7. Tahkovaaran mielenkiintoiset lajihavainnot. Kaikki havainnot eivät karttaesityksessä näy havaintojen päällekkäisyyksien vuoksi.